

Леся Гончаренко,

кандидат історичних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Ірина Голуб,

студентка 5 курсу
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

ІДЕОЛОГІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЄДНОСТІ В 1923–1932 РР.

Анотація. У статті аналізуються основні положення пан'європейських проектів Р.Куденхове-Калергі та А.Бріана, які сформували основу ідеології європейської єдності в міжвоєнний період. На основі даних проектів розглядається теоретичне підґрунтя майбутніх інтеграційних процесів та їх практичне значення в майбутньому створенні органів влади європейських об'єднань. Розкривається суть ідей європейської єдності та їх донесення до європейського соціуму. Досліджуються основні причини зародження об'єднавчих ідей на Європейському континенті. Особлива увага звертається на розуміння сутності європейського об'єднання, обґрунтування його необхідності. Аналізуються зміст інтеграційних проектів Р.Куденхове-Калергі та А.Бріана та їх основоположне значення в формулюванні понятійного апарату інтеграційного об'єднання та основних цілей майбутнього об'єднання. Висвітлюється негативна реакція європейських владних еліт на дані ідеї та пояснюються причини такого ставлення.

Робиться висновок про те, що ідеологи європейської єдності Р.Куденхове-Калергі та А.Бріан створили проекти альтернативного влаштування післявоєнної Європи, головною метою яких було досягнення гарантованого миру та процвітання європейських країн, але через об'єктивні історичні обставини (поширення ідей реваншизму, фашизму та підготовку країн до Другої світової війни) дані ідеї були несвоєчасними, а тому відстроченими на декілька десятиліть.

Ключові слова: європейська єдність, пан'європеїзм, Перша світова війна, міжвоєнний період, інтеграція, Р.Куденхове-Калергі, А.Бріан.

Розвиток інтеграційних процесів є однією з найважливіших складових міжнародних відносин другої половини ХХ – початку ХХІ ст. На сьогоднішній день вони стали невід'ємним атрибутом сучасного світу, а тому знаходяться під пильною увагою істориків, політологів, правознавців. Передісторією європейських інтеграційних процесів є формування ідей європейської єдності, які з'явилися ще за декілька століть до самої європейської інтеграції. З початку ХХ ст. ідея європейської єдності вже розроблялася значною кількістю політичних діячів та вчених. Дослідження ідеології європейської єдності першої половини ХХ ст. дозволяє краще зрозуміти інтеграційні процеси, що на сьогодні відбуваються в Європі, виявити об'єктивні та суб'єктивні чинники відродження європейської ідеї. Зрозуміло, що на сьогодні ці знання є надзвичайно важливими для України.

Аналізуючи джерельну базу та історіографію дослідження, варто зазначити, що діяльність ініціаторів створення єдиної Європи та їхні проекти досліджуються як вітчизняною, так і зарубіжною наукою. Розглядаючи праці європейських істориків, варто виокремити дослідження А.Бінхема [1], який висвітлив стан міжнародних відносин після Першої світової війни та його вплив на формування поглядів європейської єдності Р.Куденхове-Калергі та А.Бріана. К.Пегг [2] дослідив еволюцію європейської ідеї в 1914-1932 рр., П.Лоссовські [3] проаналізував пан'європейський рух в міжвоєнний період, М.Хевітсон [4] розкрив погляди інтелектуалів Австрії, Німеччини, Франції та Польщі на ідею єдиної Європи.

Серед російської історіографії проблеми, що досліджується, варто зупинитися на працях Н.Устрялова [5], який в своєму дослідженні проаналізував праці ідеолога пан'європеїзму Р.Куденхове-Калергі, та О.Панаріної [6], яка дослідила розвиток ідей європейської інтеграції в першій половині ХХ ст.

В українській історіографії даною проблемою займаються В.Газін [7], який в своїй роботі охарактеризував німецько-французьке примирення після Першої світової війни в контексті об'єднання Європи, А.Корочанська [8; 9], яка досліджувала причини виникнення проектів об'єднання європейських держав, їх сутність та цілі, зв'язок з існуючою системою міжнародних відносин, та А.Мартинів [10], провідний фахівець в галузі європейської інтеграції та міжнародних відносин, який детально дослідив роль австрійського політика Ріхарда Куденхове-Калергі у започаткуванні процесу європейської інтеграції. Крім того, на особливу увагу заслуговує колективна монографія за редакцією І.Яковюка [11], в якій з урахуванням сучасних методологічних позицій аналізуються теоретичні та практичні проблеми виникнення і розвитку інтеграційних процесів у Європі.

Документальна база статті спирається на спогади французького політичного діяча Е.Еррію [12] та праці Р.Куденхове-Калергі [13; 14]. Спогади Е.Еррію присвячені становищу Франції в міжвоєнний період та ідеї А.Бріана щодо об'єднання європейських країн. На сторінках «Пан-Європи» Р.Куденхове-Калергі викладений конспективний план об'єднання Європи. У праці «Герой чи святий» ідеолог пан'європеїзму висловив культурно-історичне підґрунтя ідеї об'єднання Європи.

Необхідно звернути увагу та той факт, що як зарубіжні, так і українські вчені досліджували окремі аспекти проектів об'єднання Європи. Відтак мета дослідження полягає в тому, щоб на основі вивчення історіографічних робіт і документальної бази комплексно дослідити ідеологію європейської єдності в 1923–1932 рр.

Внаслідок Першої світової війни на Європейському континенті відбуваються величезні зміни. По-перше, зникають Австро-Угорська, Німецька, Російська та Турецька імперії. Натомість постають нові держави: Польща, Фінляндія, Литва, Латвія, Естонія, Чехословаччина, Угорщина, Австрія, Королівство сербів, хорватів і словенців. По-друге, в результаті війни загострюються суспільні, міждержавні та етнічні суперечності в Європі. Ще

однією проблемою Європи цього хронологічного періоду були загострені відносини між Францією та Німеччиною, коріння яких сягає франко-пруської війни 1871 р. Так, Н.Устрялов з цього приводу відзначає: «Світова війна була не тільки застереженням, вона створила безпосередню загрозу своєрідного «занепаду Європи», економічного та політичного. Що робити для запобігання біди? Як врятувати Європу? Ось основна тема пан'європейської ідеології та основне завдання пан'європейського союзу, заснованого в 1923 році» [5, с. 5].

Крім політичних та територіальних змін, після війни з'являються нові ідеологічні течії, які різко розділили європейців: перш за все це фашизм, націоналізм та більшовизм [1].

Всі вище наведені факти стали причинами появи проектів з об'єднання європейських країн в єдину – Пан-Європу. В 20 – 30-ті рр. ХХ ст. з'явилися два основні проекти, які викликали широку дискусію в суспільстві. Особливістю цих проектів було те, що вони не просто відображалися в наукових та публіцистичних працях, а практично розглядалися політичною та науковою елітою європейських країн.

У 20-х рр. ХХ ст. починається матеріалізація «європейської ідеї», набирає сили пан'європейський рух. Його популярності сприяли численні праці Р.Куденхове-Калергі («Пан-Європа», «Практичний ідеалізм» «Європа має об'єднатись» тощо) [11, с. 73].

Так, у 1923 р. була опублікована книга-маніфест «Пан-Європа», в якій Р.Куденхове-Калергі детально описав так зване «європейське питання» наступним чином: « Чи може Європа, політично й економічно роздроблена, підтримувати свій мир і незалежність, якщо враховувати зростаючу силу світових держав?» [13, с. 67]. Світовими державами автор називав Сполучені Штати Америки, Великобританію, Росію та Азію (на чолі з Японією), вважаючи їх не класичними державами європейського типу, а «континентальними федераціями» або «народними імперіями» [11, с. 74].

Р.Куденхове-Калергі намагався довести, що панування світових держав призводить до того, що в сучасному світі будь-яка національна держава втрачає

можливість проводити самостійну політику та відстоювати свої інтереси. Ідеолог пан'європеїзму гостро критикував Версальський договір. На його думку, він заклав основи не міцного миру, а ще більш гострого протистояння на континенті. Крім того, Р.Куденхове-Калергі зазначав: «очевидно, що запропонований новий порядок відповідає тільки інтересам США, які під лозунгами «роззброєння», свободи торгівлі та морів намагаються послабити воєнну міць своїх конкурентів і закріпити своє домінуюче положення в світі, а також відкрити світові ринки для своєї вже найсильнішої на даний момент у світі економіки» [14].

Дійсно, наслідки Першої світової війни для Сполучених Штатів Америки мали більш ніж позитивне значення. США були єдиною країною, яка нічого не втратила, а навпаки, виграла від участі в цій війні. До того ж, багато країн, у тому числі й європейських, відтепер поставали перед обличчям США боржниками на декілька десятиліть. Крім цього, наміри Сполучених Штатів були направлені на глобальну світову гегемонію. Саме тому Р.Куденхове-Калергі наголошував, що Європа повинна об'єднатися, у тому числі й перед загрозою з боку США.

Велику Британію та Радянський Союз Р.Куденхове-Калергі вважав сусідами Пан-Європи, які є життєздатними й без неї. Хоча залучення Британії до Пан-Європи з багатьох підстав вважалось бажаним. Цікавим є те, що ідеолог європейської єдності вважав британців чистокровними європейцями та надійними джентльменами. Він говорив, що перешкода не в самій Європі, а в Британській імперії, адже Велика Британія – це не країна, а континент, і їй незручно одночасно знаходитися в двох федераціях – пан'європейській та пан-британській [13]. На нашу думку, Р.Куденхове-Калергі розумів, що Велика Британія зможе стати частиною майбутнього союзу європейських країн лише за умови, що Європа стане її домініоном, а отже, підкориться пан-британському союзу держав.

Характерною рисою європейської ідеології був страх перед російським натиском. Не випадково Р.Куденхове-Калергі наголошував, що Європа повинна

об'єднатися, оскільки розколота Європа буде постійно спонукати Радянський Союз до нападу [6, с. 9].

У Пан-Європі Росія змальовувалася як країна, яка з часів Петра I однією з цілей своєї зовнішньої політики ставила підкорення Європи. Країни-сусіди Росії, що виникли після розпаду Австро-Угорської імперії на її уламках, на думку Р.Куденхове-Калергі, мали виконувати роль своєрідної буферної зони між нею та Європою. Після війни ці країни були ослабкі для військового протистояння Росії. Тому Європа мала об'єднати свої зусилля для такого протистояння. Головною метою європейської політики мало стати знищення загрози російської інтервенції. Друга проблема, пов'язана з Росією, – це комунізм. Для Р.Куденхове-Калергі перемога соціалістичних революцій в Європі, які були можливі внаслідок післявоєнного економічного занепаду, означала б їх приєднання до Росії [3, с. 84].

Проте, виключення СРСР та Британії з майбутнього союзу європейських країн зовсім не означало, що проект австрійця був направлений проти них, адже Р.Куденхове-Калергі неодноразово наголошував на економічній співпраці.

У тридцяті роки Р.Куденхове-Калергі виступив з новими ініціативами, запропонувавши запровадити європейський прапор і гімн, День Європи, Європейську академію, а також висунув ідею створення єдиної європейської політичної партії, проведення європейського референдуму, запровадження європейської конституції, спільної зовнішньої політики і політики безпеки.

Він вважав, що необхідно перейти до створення таких політичних, господарських і ціннісних зв'язків національних держав, які б унеможливили виникнення військових конфліктів у Європі. На його думку, це повинно було бути не формальне, і тим більш не насильницьке об'єднання, а інтеграція на основі географічних і геополітичних реалій, що спиралася на добровільне та усвідомлене волевиявлення рівноправних європейських народів. При цьому він зазначав, що успіх об'єднавчого процесу безпосередньо залежатиме від того, чи існуватиме фундамент спільної культури та економіки [2].

Крім того, ідеологія європейської єдності Р.Куденхове-Калергі спиралася на спільну християнську релігію, європейську науку, мистецтво й культуру, в основу яких покладено християнсько-елліністичні начала. Тому не дивно, що першим символом пан'європейського руху став червоний християнський хрест на жовтому фоні, що символізує еллінське сонце, грецьку мудрість [11, с. 80].

Заслугою Р.Куденхове-Калергі слід вважати висвітлення питання про кордони об'єднаної Європи та умову формування європейської ідентичності. Стосовно кордонів він вважав, що Пан-Європа географічно обіймає півострів між СРСР, Атлантичним океаном і Середземним морем, потім Ісландію та колонії відповідних європейських держав. Європейська колонія, яка охоплює половину Африки між Тріполі та Конго, Марокко й Анголою, здатна за умови більш раціонального управління економікою забезпечити Європу ресурсами [4, с. 114]. Європа для Р.Куденхове-Калергі являла собою не географічне поняття, оскільки це не природний, а штучний континент. Ключ до розв'язання питання про кордони Пан-Європи лежав у культурно-політичній сфері, адже, на його думку, Пан-Європа охоплювала лише демократичні держави континентальної Європи.

З приводу питання щодо формування європейської ідентичності як умови перетворення об'єднаної Європи на світову державу, він зазначав, що європейці повинні відчувати себе єдиною нацією. При цьому ідеолог європеїзму підкреслював, посилаючись на досвід СРСР, що формування європейської нації не виключає збереження багатомовності, але потребує усунення націоналізму. Р.Куденхове-Калергі наполягав на тому, що для утворення Пан-Європи необхідно покінчити з суперництвом між Німеччиною та Францією, і що об'єднання може здійснитися тільки якщо ці дві держави відмовляться від своїх гегемоніальних устремлінь і почнуть служити своїй «спільній великій Батьківщині». Зокрема, Р.Калергі наголошував: «Після того як Франція розгромила Німецьку імперію, так само як півстоліття до цього Німеччина – Французьку, обидві сусідні держави вперше в своїй історії постали в якості

республік. Союз між Францією і Німеччиною... став можливим, з того часу як ці держави об'єднали республіканські ідеали» [14].

Наведені вище факти франко-німецького протистояння та необхідність його припинення стали вагомим аргументом для подальшого розвитку ідеї об'єднання Європи. Саме тому Р.Куденхове-Калергі, наголошуючи на міжнародній ролі Франції, особливу увагу приділив її історичному суперництву з Німеччиною.

У 1929 р. з'явився не менш популярний проект об'єднання європейських країн, ідеологом якого став Арістід Бріан, у майбутньому почесний президент пан'європейського союзу й тодішній міністр закордонних справ Франції. Арістід Бріан був особисто знайомий з Ріхардом Куденхове-Калергі. Їхня перша зустріч відбулася в 1926 році, і з того часу обидва ідеологи пан'європеїзму активно співпрацювали. Будучи ідейним прихильником планів австрійського графа, А.Бріан мав і свої погляди на майбутнє Європейського Союзу. Його офіційна ідеологія була викладена в «Меморандумі про об'єднання Європи».

У середині 1929 р. Арістід Бріан зважився на офіційний виступ. Свої погляди він представив 5 вересня 1929 року на асамблеї Ліги Націй. А.Бріан говорив: «Я впевнений, що народи такі географічно близькі, як народи Європи, повинні об'єднатися в федеративні союзи. Такі народи повинні отримати можливість постійно підтримувати взаємні контакти, обговорювати свої проблеми та приймати загальні рішення. Одним словом, вони повинні створити солідарний союз, який дозволить їм гідно зустрічати важливі події, які можуть очікувати на них в майбутньому» [12].

Продовжуючи свій виступ, французький політик додав, що необхідно почати з економічних зв'язків, а вже потім можна встановлювати політичні, «не зачіпаючи суверенітету жодної з держав» [8, с. 310]. Крім цього, ідеолог європейської єдності пропонував створити незалежні органи управління за прикладом Ліги Націй: європейську конференцію всіх членів Ліги Націй, постійний політичний комітет (виконавчий орган) та секретаріат.

Характеризуючи виступ А.Бріана, польський дослідник П.Лосовський наголошував на тому, що необхідно звернути увагу на два моменти, про які в ньому ішлося. По-перше, що вступ до союзу ніяким чином не буде загрозувати суверенності держав-членів Ліги Націй. По-друге, на те, що, на противагу більш раннім проектам, проголошувався пріоритет економіки над політикою [3, с. 89].

Оскільки виступ ідеолога європейської єдності був розмитим, адже чіткого плану щодо економічної співпраці А.Бріан не запропонував, було вирішено доопрацювати проект і представити його пізніше. У вересні 1930 р. на Асамблеї Ліги Націй було представлено кінцевий проект А.Бріана, який отримав назву «Меморандум про об'єднання Європи». Наголошуючи на необхідності співпраці в галузі економіки, велика увага приділялася франко-німецькому примиренню.

Так само як і Р.Куденхове-Калергі, А.Бріан велику увагу приділяв протистоянню між Францією та Німеччиною. На його думку, запорукою процвітання Європи був мир між обома країнами, а найважливішим було налагодження економічних та торгівельних зв'язків між ними [12].

Не зважаючи на те, що вперше в історії ідея об'єднання європейських держав отримала офіційне визнання як на рівні національного уряду однієї з великих держав, так і світової спільноти, даний проект був приречений на провал, адже європейські уряди виявилися не готовими обмежити державний суверенітет на користь наднаціонального федеративного центру [4, с. 120] .

Варто зазначити, що ідеї французького політика були відкинуті переважною більшістю європейських урядів. Такі країни як Естонія, Литва, Німеччина, Болгарія та Велика Британія виступили проти проекту А.Бріана. Досить прохолодно до нього поставилися в Італії. Фактично лише декілька невеликих країн підтримали проект. Так, Югославія висловила свою згоду без поправок, а Норвегія, Греція та Чехословаччина – з невеликими застереженнями [3].

На нашу думку, неприйняття плану А.Бріана низкою європейських держав пов'язано з тим, що від самого початку в ньому були закладені перш за все французькі, а вже потім загальноєвропейські інтереси. Це підтверджувалося вже тим, що прагнучи забезпечити провідне становище Франції серед європейських держав, участь у майбутньому союзі такої потужної держави як Велика Британія аж ніяк не передбачалася.

Ідеї А.Бріана спонукали Р.Куденхове-Калергі до подальшої конкретизації своїх власних ідей. У 1930 році його уточнений проект передбачав створення федеральних органів влади: федеральної ради, (комплектуються з представників держав-членів), федеральної асамблеї (депутати висуваються національними парламентами), федерального суду та федерального казначейства (запровадження власних фінансів Союзу, незалежних від фінансів держав-членів). Крім цього, уточнений проект передбачав запровадження європейського громадянства, що було б субсидіарним стосовно національного громадянства [11, с. 7].

Французька ініціатива – і в цьому її історична цінність – допомогла сформулювати понятійний апарат інтеграційного об'єднання, виокремити основні цілі майбутнього об'єднання і виявити основні причини його поразки. Сам А.Бріан планував вирушити в подорож по Європі для того, щоб проголошувати ідею миру та єднання серед народів, але його смерть в 1932 році перекреслила ці плани.

Таким чином, ідеологія європейської єдності була закономірним продуктом свого часу. У ній знайшли своє відображення основні проблеми, з якими зіткнулися європейські країни після Першої світової війни: економічний занепад, невирішеність прикордонних суперечок, хиткий мир тощо. Майбутній союз європейських держав вбачався у формі федеративного утворення демократичних держав. Ідеологія європейської єдності в 1923 – 1932 рр. будувалася на фундаменті спільної економіки, політики, культури та науки. Із зазначених вище причин СРСР та Британія до майбутнього об'єднання не включалися, проте ідеологи пан'європейської єдності не були налаштовані

проти співпраці з цими країнами. Р.Куденхове-Калергі та А.Бріан створили проекти альтернативного улаштування післявоєнної Європи, головною метою яких було досягнення гарантованого миру та процвітання на континенті.

Список використаних джерел та літератури

1. Bingham A. The united states of Europe [Електронний ресурс] / A. Bingham. – Режим доступу: <https://www.amazon.com/United-States-Europe-Mitchell-Bingham/dp/1258290898> (дата звернення: 8 листопада 2016 р.) – Назва з екрану.
2. Pegg C.H. Evolution of the European Idea, 1914–1932 [Електронний ресурс] / C.H. Pegg. – Режим доступу: <https://www.questia.com/library/97718164/evolution-of-the-european-idea-1914-1932> (дата звернення: 10 листопада 2016 р.) – Назва з екрану.
3. Лоссовски П. Традиция единства Европы: межвоенный период / П. Лоссовски // Журнал Польского института международных дел. Т. 2. – 2002. – № 3(4). – С. 74–91.
4. Hewitson M. Europe in Crisis: Intellectuals and the European Idea, 1917-1957 / M. Hewitson. – Oxford: Berghahn, 2012. – 350 p.
5. Устрялов Н.В. Проблема Пан-Европы / Н.В. Устрялов. – Харбин: Типография КВЖД, 1929. – 17 с.
6. Панарина Е.А. Развитие идеи европейской интеграции в первой половине XX века: автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. истор. наук: 07.00.03/ Елена Александровна Панарина. – Ставрополь, 2006. – 18 с.
7. Газін В.П. Проблема німецько-французького примирення після Першої світової війни: історичний вимір (2008) [Електронний ресурс] / В.П. Газін – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pni/2008/08vpgdek.pdf (дата звернення: 10 листопада 2016 р.) – Назва з екрану.
8. Корочанська А.О. «Ініціатива Бріана» на рубежі 1920-1930-х рр. як етап у формуванні наднаціональної свідомості в Європі / А.О. Корочанська. //

- Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. 40. – С. 30–313.
9. Корочанська А.О. Пан'європейський проект Р. Куденхове-Калергі у 1920-1930-ті рр.: аналіз основних положень / А.О.Корочанська // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. 36. – С. 290 – 302.
  10. Мартинов А. «Пан'Європа» Ріхарда Куденхова-Калергі та започаткування процесу європейської інтеграції // Європейські історичні студії. – 2016. – №3. – С. 69–91. [Електронний ресурс] / А. Мартинов. – Режим доступу: <http://eustudies.history.knu.ua/andrij-martynov-pan-yevropa-riharda-kudenhova-kalergi-ta-zapochatkuvannya-protsesu-yevropejskoyi-integratsiyi> (дата звернення: 10 листопада 2016 р.) – Назва з екрану.
  11. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до європейського Союзу: монографія / І.В. Яковюк, Т.М. Анакіна, О.Я. Трагнюк, Т.В. Комарова; за ред. І.В. Яковюка. – К.: Ред. журн. «Право України», 2012. – 208 с.
  12. Эррио Э. Из прошлого: Между двумя войнами 1914-1936 [Електронний ресурс] / Эррио Э. – Режим доступу: <http://profilib.com/chtenie/21430/eduard-errio-iz> (дата звернення: 9 листопада 2016 р.) – Назва з екрану.
  13. Куденхове-Калерги Р.Н. Пан-Европа / Р.Н. Куденхове-Калерги; [отв. ред. Е. Айзпурвит]. – М.: Вита Планетаре, 2006. – 120 с.
  14. Coudenhove-Kalergi R. Held oder Heiliger [Електронний ресурс] / R. Coudenhove-Kalergi – Режим доступу: <http://www.nadirkitap.com/held-oder-heiliger-r-n-coudenhove-kalergi-kitap1874734.html> (дата звернення: 9 листопада 2016 р.) – Назва з екрану.

THE IDEOLOGY OF EUROPEAN UNITY IN 1923-1932

Abstract. The article analyzes the main provisions of pan-European projects by R.Coudenhove-Kalergi and A.Briand, who formed the basis of the ideology of European unity in the Inter-War period. On the basis of these projects it examines the theoretical basis of future integration processes and their practical value in the future creation of the government associations of the European unions. The article reveals the essence of the ideas of European unity and their bringing to the European society. It investigates the main reasons of the origin of the unifying ideas on the European continent. Particular attention is paid to the understanding of the essence of European unification, the rationality of its necessity. The article analyzes the content of the integration project R.Coudenhove-Kalergi and A.Briand and their fundamental importance in shaping the conceptual integration's main goals of the future association. It as well highlights the negative reaction of the European ruling elites on these ideas and explains the reasons for this relationship.

It is concluded that the ideology of European unity R.Coudenhove-Kalergi and A.Briand created the projects of alternative arrangement of postwar Europe, the main purpose of which was to achieve peace and prosperity of the European countries, but under objective historical circumstances (the spread of the ideas of revanchism, fascism and the preparation of countries to the Second World War), these ideas were untimely, and therefore delayed for several decades.

Key words: European unity, pan-European, the First World War, the interwar period, integration, R. Coudenhove-Kalergi, A. Briand.

ИДЕОЛОГИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО ЕДИНСТВА В 1923-1932 ГГ.

Аннотация. В статье анализируются основные положения панъевропейских проектов Р.Куденхове-Калерги и А.Бриана, которые сформировали основу идеологии европейского единства в межвоенный период. На основе данных проектов рассматриваются теоретические основы будущих интеграционных процессов и их практическое значение в будущем создании органов власти европейских объединений. Раскрывается суть идей

европейского единства и их донесение до европейского социума. Исследуются основные причины зарождения интеграционных идей на Европейском континенте. Особое внимание обращается на понимание сущности европейского объединения, обоснование его необходимости. Анализируются содержание интеграционных проектов Р.Куденхове-Калерги и А.Бриана, а также их основополагающее значение в формулировке понятийного аппарата интеграционного объединения и основных целей будущего объединения. Освещается негативная реакция европейских властных элит на данные идеи, и объясняются причины такого отношения.

Делается вывод о том, что идеологи европейского единства Р.Куденхове-Калерги и А.Бриан создали проекты альтернативного устройства послевоенной Европы, главной целью которых было достижение гарантированного мира и процветания европейских стран, но в силу объективных исторических обстоятельств (распространение идей реваншизма, фашизма и подготовку стран ко Второй мировой войне) данные идеи были несвоевременными, а потому отсроченными на несколько десятилетий.

Ключевые слова: европейское единство, панъевропеизм, Первая мировая война, межвоенный период, интеграция, Р.Куденхове-Калерги, А.Бриан.